

سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی دانشگاه رازی کرمانشاه

ویدا صیفوری*

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه رازی کرمانشاه

دکتر سعید غفاری

استادیار کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه پیام نور، مرکز قم

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۷/۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۱۱/۱۵

چکیده

هدف: هدف اصلی این پژوهش، مشخص نمودن سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر مقطع کارشناسی دانشگاه رازی کرمانشاه است.

روش: روش پژوهش پیمایشی توصیفی و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه است. جامعه پژوهش متشکل از ۳۳۲ دانشجوی سال آخر دوره کارشناسی شامل ۱۹۸ زن و ۱۳۴ مرد است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که میانگین اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد آشنایی با منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی ۳/۳۸ و در مورد استفاده از آن منابع ۳/۱۶ است. ۱۲٪ از دانشجویان هیچ استفاده‌ای از خدمات آن لاین یا حضوری برای دستیابی به اطلاعات ندارند. ۱۵/۶٪ از جامعه مورد پژوهش تا حد زیاد و خیلی زیاد از انواع فناوریها در بررسی تعامل ایده‌ها و پدیده‌ها بهره می‌برند. یافته‌ها در زمینه میزان مهارت دانشجویان در ارزیابی مفید بودن منابع بازیابی شده نشان می‌دهد که تنها ۱۲/۹٪ از جامعه مورد پژوهش تا حد زیاد و خیلی زیاد در این زمینه مهارت دارند.

نتیجه‌گیری: نتایج تحقیق نشان می‌دهد سواد اطلاعاتی دانشجویان در رشته‌های مختلف متفاوت است. با توجه به این که میانگین سواد اطلاعاتی دانشجویان (۳/۲۷) از میانگین متوسط یعنی ۳/۵ پایین‌تر است، سواد اطلاعاتی جامعه مورد پژوهش در حد پایین‌تر از متوسط است.

کلیدواژه‌ها: دانشجویان، دانشگاه رازی، سواد اطلاعاتی، منابع اطلاعاتی.

مقدمه

بقاء در هر شرایطی، نیازمند پاره‌ای توانمندی‌ها و قابلیت‌هاست و سواد خاص خود را طلب می‌کند. در مجموع «سواد» مفهومی است که طیف متنوعی از معانی را در بر می‌گیرد و قدمتی بسیار طولانی دارد (نظری، ۱۳۸۴، ص. ۱). سواد اطلاعاتی یکی

از مشخصه‌های بارز جامعه اطلاعاتی است (صیامیان، ۱۳۸۳، ص. ۴۲۹). دانشگاه بعنوان یک نهاد آموزشی - پژوهشی در پرورش دانشجویان خلاق و همچنین شهروندان آگاه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است (بردستانی، ۱۳۸۳، ص. ۴۷۹). همه ساله هزاران دانشجو وارد دانشگاه‌ها می‌شوند که با پایگاه‌های الکترونیکی، فهرست‌های پیوسته، وب‌سایت‌ها، چند رسانه‌ای‌ها و به طور کلی با اطلاعات محاصره شده‌اند، اما دانش چگونگی استفاده از آن را ندارند (عصاره، ۱۳۸۳، ص. ۲۱۵). برای اینکه دانشجویان در جامعه متحول جهانی امروز بتوانند با موفقیت عمل کنند، نیازمند درک چگونگی یافتن و بکارگیری کارآمد اطلاعات هستند. دانشگاه باید دانشجویان را نه فقط برای کار در یک رشته خاص، بلکه برای یادگیری مادام‌العمر آموزش دهد (قاسمی و دیگران، ۱۳۸۳، ص. ۱۵۶). بنابراین داشتن سواد اطلاعاتی که در واقع شناخت ابزارهای دستیابی به اطلاعات است، ضرورتی غیرقابل اجتناب و حیاتی به نظر می‌رسد و کسانی که به عنوان فارغ‌التحصیل وارد عرصه دانش و پژوهش می‌شوند، نیازمند داشتن توانایی و مهارت‌های لازم در زمینه سواد اطلاعاتی هستند تا سرمایه‌های عظیم مالی و انسانی که صرف تهیه، خرید و مجموعه سازی و سازماندهی انواع مواد و منابع علمی خارجی و داخلی می‌گردد، بالاترین بازده و بهره‌وری را به جامعه دانشگاهی برساند (بختیارزاده، ۱۳۸۱، ص. ۱۵).

بیان مسأله

سواد اطلاعاتی به عنوان مجموعه‌ای از مهارت‌ها، به منظور توانائی شناسائی درست منابع اطلاعاتی، دسترسی به آن‌ها و همچنین توانائی استفاده هدفمند از آن‌ها، ابزاری برای توانمندی فردی است. دانشجویان به سبب ماهیت کاری و ارتباط گسترده با منابع اطلاعاتی و روند شتابان فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی به این ابزار نیازمند هستند. سواد اطلاعاتی کلید اصلی یادگیری مادام‌العمر است (پریرخ، ۱۳۸۶، ص. ۱۷). دانشجویان برای اینکه بتوانند به اطلاعات مورد نیازشان دست یابند، بایستی ابزارهای جستجو و بازیابی اطلاعات را بشناسند. فقدان سواد اطلاعاتی در نزد دانشجویان منجر به استفاده ناموفق از منابع می‌شود. برای باسواد اطلاعاتی شدن، فرد باید بتواند زمان نیاز خود به اطلاعات را تشخیص دهد و قادر به جایابی، ارزیابی و استفاده مؤثر از اطلاعات مورد نیاز خود باشد (ALA Presidential Committee on Information Literacy, 1989). مهارت‌های سواد اطلاعاتی شاید مهمترین ابزاری باشند که علاوه بر تجهیز دانشجویان به منظور ادامه تحصیل در مقاطع تکمیلی، به آسانی آنها را به یادگیرندگان مادام‌العمر همراه با قدرت استدلال و تفکر انتقادی تبدیل می‌کند (قاسمی، ۱۳۸۳، ص. ۱۵۳). به عنوان اولین گام در جهت پویایی نظام آموزش عالی و ایجاد یک فضای پژوهشی و تحقیقاتی در دانشگاه‌ها و محافل علمی کشور، کسی که به عنوان فارغ‌التحصیل از دانشگاه خارج می‌شود باید توانایی‌های لازم را در دستیابی به اطلاعات و انتخاب منابع مورد نیازش کسب کرده باشد. باید با ابزارهای سنتی و الکترونیکی بازیابی اطلاعات آشنایی کافی داشته و بطور کلی از سواد و دانش روزآمد و مناسب جهت استفاده از کتابخانه‌های الکترونیکی و بانک‌های اطلاعاتی، رایانه و شبکه جهانی، برخوردار باشد (بختیارزاده، ۱۳۸۱، ص. ۱۸). لذا مؤسسات آموزش عالی، بنا بر رسالت آموزشی خود، باید در جهت توانمندسازی دانشجویان و فراگیران برای دسترسی و استفاده از اطلاعات حرکت کنند. آنچه باعث شکل‌گیری پژوهش حاضر شد، این بود که بسیاری از دانشجویان واحدهای درسی خود را در حالی پشت سر می‌گذارند که تنها دانش اندکی در زمینه جستجو و بازیابی اطلاعات دارند. وجود موانعی مانند عدم آشنایی دانشجویان در مکان یابی و ارزیابی صحیح اطلاعات و از سوی دیگر، آگاه نبودن متخصصان اطلاع‌رسانی از عملکرد دانشجویان هنگام جستجوی اطلاعات، موجب عدم دستیابی دانشجویان به اطلاعات مورد نیاز می‌شود (بردستانی، ۱۳۸۳، ص. ۴۸۰). در حال حاضر دانشجویان در دریایی از اطلاعات و منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی غوطه‌ورند، اما نمی‌دانند در چه نقطه‌ای باید به هدف خود دست یابند (نظری، ۱۳۸۴، ص. ۲۱). از آنجا که سواد اطلاعاتی قابلیت دانشجویان را در امر بازیابی، ارزیابی، مدیریت و

به کارگیری اطلاعات به چالش می‌گیرد، امروزه از سوی بسیاری از انجمن‌های تخصصی و منطقه‌ای اعتبارسنجی^۱ از مهمترین ملاک‌ها، برآیندها و نتایج دوره‌های دانشگاهی برای دانشجویان شمرده می‌شود (قاسمی، ۱۳۸۳، ص. ۳۷). امروزه حیات و تداوم دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور، به عنوان یک ارگانسم پویا و روبه رشد، نیازمند تحقیق و پژوهش است و پرورش دانشجویان پژوهش-مدار و خود-راهبر می‌تواند در تولید علم و دانش، نقش به‌سزایی ایفا نماید. ارتقاء توانایی‌ها، درک و شناخت مؤثر اطلاعات، زیرساخت پرورش دانشجویان خود-راهبر است. پژوهش حاضر بر آن است که این قابلیت‌ها را در بین دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی دانشگاه رازی کرمانشاه مورد بررسی قرار دهد تا بتواند ضمن بررسی سواد اطلاعاتی جامعه مورد مطالعه، پیشنهاد دهنده اقدامات لازم جهت بهبود وضعیت موجود باشد.

اهمیت و ضرورت پژوهش

فرایند کسب دانش و شیوه نگرش درباره اطلاعات و مهارت‌های آن به‌عنوان اصلی‌ترین عوامل تعیین‌کننده در جامعه اطلاعاتی است (Maryaus, 2001). همانگونه که می‌دانیم امروزه با حجم روزافزون اطلاعات و به تعبیری با انفجار اطلاعات روبرو هستیم. بدیهی است دسترسی به اطلاعات مورد نیاز از میان انبوه اطلاعات موجود، خود مهارت‌های خاصی را می‌طلبد که به سواد اطلاعاتی تعبیر شده است. کسانی که فاقد این توانایی‌ها باشند، پیوسته در اقیانوس عظیم اطلاعات سر در گم هستند (بردستانی، ۱۳۸۳، ص. ۴۸۰). این امر در سال‌های اخیر در جهان از جمله در کشور ما مورد توجه ویژه قرار گرفته است. دانشگاه رازی کرمانشاه همچون هر دانشگاه دیگری در راستای مأموریت‌های آموزشی و بویژه پژوهشی خود نیازمند شناسایی میزان بهره‌مندی دانشجویان از سواد اطلاعاتی و به تبع آن کشف کاستی‌ها و نیازهای آموزشی مربوطه هستند. نتایج این پژوهش می‌تواند در بهبود برنامه‌های درسی و آموزشی دانشگاه‌ها موثر باشد.

سؤالات اساسی پژوهش :

۱. دانشجویان مورد پژوهش تا چه اندازه با منابع اطلاعاتی رشته تحصیلی خود آشنایی دارند؟
۲. دانشجویان مورد پژوهش تا چه حدی از انواع منابع اطلاعاتی در رشته تحصیلی خود جهت کسب اطلاعات استفاده می‌کنند؟
۳. شناخت دانشجویان از ارزش و تفاوت منابع بالقوه اطلاعات در انواع قالب‌های اطلاعاتی به چه میزان است؟
۴. میزان استفاده دانشجویان از خدمات برخط^۲ یا حضوری برای دستیابی به اطلاعات چگونه است؟
۵. آیا دانشجویان از رایانه و دیگر فناوری‌ها برای بررسی تعامل افکار و پدیده‌ها بهره می‌گیرند؟
۶. مهارت دانشجویان در ارزیابی سودمندی منابع بازیابی شده در چه حد است؟
۷. میانگین سواد اطلاعاتی دانشجویان بر حسب رشته‌های تحصیلی چقدر است؟

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش پیمایشی توصیفی و جامعه پژوهش دانشجویان سال آخر دوره‌های کارشناسی است. از میان دانشجویانی که در رشته مختلف تحصیلی، در ۷ دانشکده دانشگاه رازی مشغول به تحصیل بودند، ۱۸۰۰ دانشجوی سال آخر جامعه پژوهش را تشکیل می‌دهند. با توجه به تعداد زیاد دانشجویان در هر یک از رشته‌های تحصیلی و وجود محدودیت زمانی و کمبود امکانات

۱. از جمله نهادهای اعتبارسنجی بسیاری که به موضوع سواد اطلاعاتی می‌پردازند عبارت‌اند از:

Middle States Commission on Higher Education (MSCHE)
Western Association of Schools and College (WASC)
Southern Association of Colleges and Schools (SACS)
2. online

پژوهش، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای^۱ در تعیین نمونه آماری استفاده گردید. بدین ترتیب تعداد ۳۵۰ نفر از دانشجویان بعنوان جامعه مورد پژوهش تعیین گردیدند که از این تعداد ۳۳۲ نفر به پرسشهای پژوهش پاسخ دادند. به همین منظور پرسشنامه‌ای که دارای ۴۸ سؤال بود، طراحی شد. برای سنجش روایی محتوایی و صوری پرسشنامه از طریق مشاوره با اساتید و متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی که در حیطه موضوعی مورد نظر پژوهش تخصص و فعالیت دارند، اقدام و اصلاحات لازم اعمال گردید. برای سنجش پایایی، پرسشنامه طراحی شده پیش از توزیع نهایی، در بین گروهی ۳۰ نفره از دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی در رشته‌های مختلف توزیع و جمع‌آوری شد. با محاسبه آلفای کرونباخ، ضریب ۰/۸۳ به دست آمد که نشان از پایایی پرسشنامه دارد. تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی و با استفاده از نرم افزار آماری علوم اجتماعی (spss نسخه ۱۴) انجام گرفت. برای تعیین سواد اطلاعاتی جامعه پژوهش با توجه به سؤالات پرسشنامه از مقیاس لیکرت ۶ درجه‌ای (با نمره گذاری ۱ تا ۶) استفاده شد.

مروری بر مطالعات انجام شده

بختیارزاده (۱۳۸۱) در پژوهشی با عنوان «بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه الزهراء» دریافت که بین رشته‌های مختلف تحصیلی جامعه مورد پژوهش از نظر سواد اطلاعاتی اختلاف معنی داری وجود دارد.

پریرخ (۱۳۸۳) در مقاله‌ای تحت عنوان «سنجش اثر بخشی کارگاه‌های آموزشی مهارت‌های سواد اطلاعاتی» نتیجه گرفت که تقریباً تمام دانشجویان به مهارت‌های سواد اطلاعاتی نیاز دارند و تفاوت معنی داری بین مهارت‌های سواد اطلاعاتی آنان قبل و بعد از شرکت در کارگاه‌ها دیده می‌شود. عصاره (۱۳۸۳) در تحقیقی با عنوان «سواد اطلاعاتی یا ایجاد مهارت‌های لازم در دانشجویان برای دستیابی و استفاده از اطلاعات» به تعریف سواد اطلاعاتی، استانداردها و اهداف آن و راهکارهای ارتقای سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه‌های کشور بر اساس استانداردها و دو نمونه از کشورهای موفق در این حوزه پرداخته است.

نتایج تحقیق قاسمی و دیگران (۱۳۸۶) نشان داد نمرات کسب شده دانشجویان تحصیلات تکمیلی چهار دانشگاه فردوسی، تهران، شیراز و شهید چمران، از نظر وضعیت سواد اطلاعاتی در سطح قابل قبول (میانگین بالاتر از ۳/۷) قرار دارد، بین دانشجویان رشته‌های علوم انسانی و رشته‌های دیگر، بین دانشجویان مناطق مختلف دانشگاهی، بین دانشجویان دختر و پسر، و بین دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دکتری تفاوت معنادار مشاهده می‌شود و میانگین کسب شده برای دانشجویان رشته‌های علوم انسانی، برای دانشجویان دختر و برای دانشجویان دوره‌های دکتری بالاتر از هم‌تایان مورد مقایسه با آنان است.

میری و چشمه سهرابی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر کارشناسی دانشگاه علم و صنعت ایران واحد اراک در محیط دیجیتال» به این نتایج دست یافتند که جامعه پژوهش در تشخیص نیاز به اطلاعات در سطحی پایین تر از حد متوسط قرار دارد، اما از نظر مهارت‌های دستیابی، ارزیابی و استفاده از اطلاعات، همچنین آشنایی با مسائل حقوقی اطلاعات و نیز بهره‌مندی از مهارت‌های پیش‌زمینه سواد اطلاعاتی و درک اهمیت اطلاعات در سطحی بالاتر از متوسط قرار دارند. مؤثرترین عامل در سطح سواد اطلاعاتی نیز یادگیری غیر رسمی از طریق استادان و دوستان اعلام شده است. همچنین نتیجه نهایی نشان داد که سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر کارشناسی بالاتر از حد متوسط با میانگین نمره ۲/۳۶ است.

بررسی متون کتابداری و اطلاع‌رسانی نشان می‌دهد که در خارج از ایران موضوع سواد اطلاعاتی، موضوعی بسیار مهم و بحث‌انگیز است. وجود وب سایت‌های گوناگون، وب‌نوشت‌های^۲ متنوع و استانداردهای مختلف همچون استانداردهای سواد اطلاعاتی انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشی آمریکا (ACRL)، استانداردهای ایفلا برای سواد اطلاعاتی و استانداردهای سواد اطلاعاتی استرالیا دلیلی بر این مدعا می‌تواند باشد. نکته قابل ذکر این است که در خارج از ایران موضوع سواد اطلاعاتی موضوعی

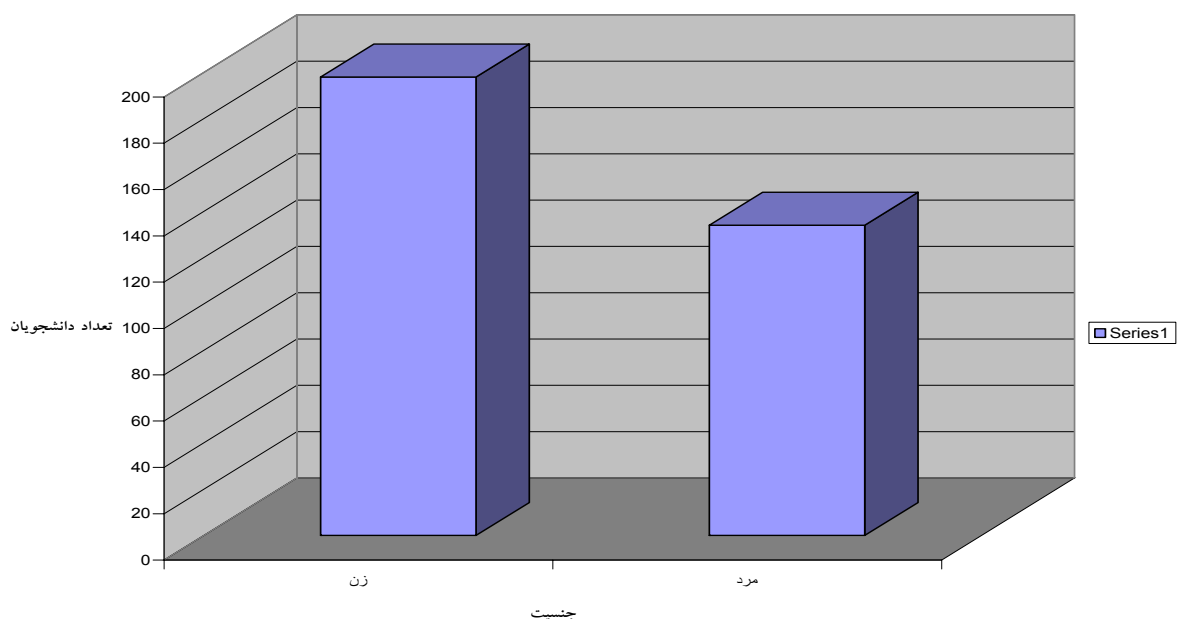
است که در اکثر گروه‌های سنی (دبستانی، دبیرستانی و دانشگاهی و آحاد جامعه) می‌توان ردپایی از آن یافت. اما مهمتر اینکه این موضوع در کتابخانه‌های دانشگاهی بیشتر از سایر حوزه‌ها مدنظر قرار گرفته و شاهد این مدعا نیز استانداردهای گوناگون مطرح شده در دانشگاه‌های مختلف خارجی است.

سیمنز در پایان‌نامه دکتری خود با عنوان «سواد اطلاعاتی: مطالعه‌ای درباره استنباط دانشجویان سال اول از آن و توصیه‌هایی درباره سواد اطلاعاتی» بیشتر به چگونگی دستیابی و استفاده دانشجویان از اطلاعات مورد نیازشان توجه داشت و با استفاده از ارزیابی سواد اطلاعاتی دانشجویان و مقایسه آن با استانداردهای موجود، به این نتیجه رسید که دانشجویان سال اول دید و درک روشنی از اطلاعات مفید و نحوه دستیابی به آن ندارند (Seamans, 2001). فلاس‌پهلر در تحقیقی با عنوان «آموزش سواد اطلاعاتی در دانشگاه» نمونه‌ای شامل دو گروه از دانشجویان سال اول را انتخاب کرد و پژوهشی بر روی آنان انجام داد. وی به این نتیجه رسید که گرچه دانشجویان مورد مطالعه از سواد رایانه‌ای مناسبی برخوردارند، به‌طور یقین کاملاً با سواد اطلاعاتی نیستند. پژوهشگر ضمن این تحقیق متوجه شد که تعداد زیادی از دانشجویان مورد بررسی در مقاله‌های خود به سایت‌ها و مقاله‌های نشریاتی با محتوای سطح پایین استناد نموده‌اند. وی همچنین همکاری کتابخانه و دانشکده را در آموزش سواد اطلاعاتی بسیار اساسی دانست (Flaspohler, 2003).

پرین، حسین و کامینگ در مقاله‌ای تحت عنوان «مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان پرستاری، قبل و بعد از آموزش» که در پنجمین کنفرانس بین‌المللی «یادگیری مادام‌العمر در استرالیا» ارائه شد، به بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های اطلاع‌یابی در دانشجویان پرداختند. در این مقاله اشاره شد که دانشگاه کوپیزلند جنوبی در استرالیا، گنجاندن آموزش‌های سواد اطلاعاتی را در برنامه‌های درسی پرستاری را جهت ارتقاء کیفیت دانش فارغ‌التحصیلان ضروری می‌داند. آنها با روش پیمایشی، دانشجویان سال اول پرستاری را مورد مطالعه قرار داده، با استفاده از ابزار پرسشنامه و تحلیل داده‌های به دست آمده به این نتیجه رسیدند که گنجاندن چنین آموزش‌هایی در دروس رشته پرستاری سودمند است (Perrin, Hossain, & Cumming, 2008).

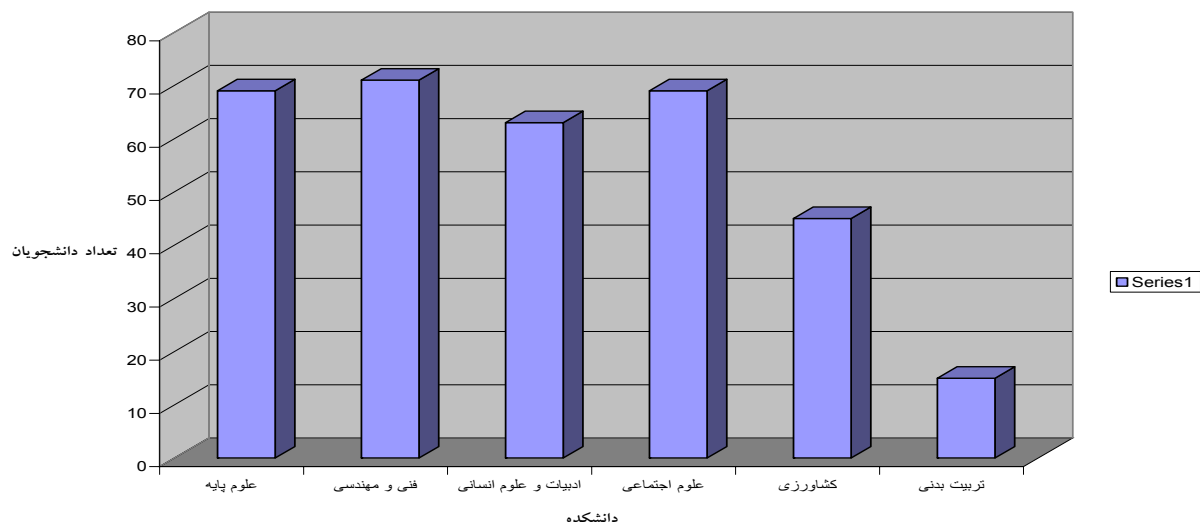
یافته‌های پژوهش

یافته‌های حاصل از پژوهش در زمینه توزیع فراوانی جنسیت (نمودار ۱) نشان می‌دهد که از ۳۳۲ نفر دانشجویان مورد پژوهش ۱۹۸ نفر (۵۹/۷٪) زن و ۱۳۴ نفر (۴۰/۳٪) مرد هستند.

نمودار ۱. توزیع فراوانی جنسیت در جامعه پژوهش

یافته‌های حاصل از پژوهش در زمینه توزیع فراوانی دانشکده‌ها (نمودار ۲) نشان می‌دهد که از ۳۳۲ نفر دانشجویان مورد پژوهش ۶۹ نفر (۲۰/۷٪) در دانشکده علوم پایه، ۷۱ نفر (۲۱/۳٪) در دانشکده فنی و مهندسی، ۶۳ نفر (۱۸/۹٪) در دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۶۹ نفر (۲۰/۷٪) در دانشکده علوم اجتماعی، ۴۵ نفر (۱۴/۱٪) در دانشکده کشاورزی، و ۱۵ نفر (۴/۳٪) در دانشکده تربیت بدنی مشغول به تحصیل می‌باشند.

نمودار ۲. توزیع فراوانی دانشکده‌ها

برای پاسخ به سؤال ۱، میانگین اظهار نظر جامعه پژوهش در مورد آشنایی با منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی به شرح جدول‌های ۱ و ۲ به دست آمد.

جدول ۱. میانگین اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد آشنایی با منابع اطلاعاتی چاپی

میانگین	جمع	اصطلاحنامه تخصصی	مجلات لاتین	مجلات فارسی	چکیده نامه‌های موضوعی	نمایه نامه‌های موضوعی	قند و بررسی‌ها	منابع مرجع	شیوه‌های مآخذ نویسی	میزان آشنایی با رشته
۳/۳	۲۷/۱	۲/۷	۲/۸	۳/۹	۲/۶	۲/۵	۳/۴	۴/۲	۳/۷	فیزیک
۲/۸	۲۳	۲/۷	۲/۵	۳/۰۷	۲/۴	۲/۲	۲/۷	۳/۳	۳/۱	ریاضی
۲/۷	۲۲/۱	۲/۵	۲/۲	۳/۳	۲/۴	۲/۶	۲/۳	۳/۴	۳	زیست‌شناسی
۳/۳	۲۶/۵۶	۲/۴	۳/۰۶	۳/۸	۳/۲	۲/۴	۳/۰۶	۴/۴	۳/۳	شیمی
۲/۵	۲۰	۲/۳	۱/۷	۲/۳	۲/۵	۱/۸	۲/۳	۳/۲	۲/۹	آمار
۳/۱	۲۵/۰۷	۳/۱	۲/۹	۳/۳	۲/۹	۲/۶	۳/۰۷	۳/۸	۳/۲	مهندسی مکانیک
۲/۸	۲۲/۷	۲/۶	۲/۲	۳/۲	۲/۵	۲/۲	۲/۷	۳/۷	۲/۹	مهندسی برق
۳/۶	۲۸/۸	۳/۸	۳/۴	۴/۲	۳/۲	۳/۱	۳/۲	۴/۲	۳/۶	مهندسی شیمی
۳/۰۶	۲۴/۵	۳/۱	۳	۳/۷	۲/۳	۲/۲	۲/۷	۳/۵	۳/۱	مهندسی کامپیوتر
۳/۰۸	۲۴/۷۷	۳/۲	۲/۸	۳/۸	۳	۲/۵	۲/۵	۳/۷	۳/۰۷	مهندسی عمران
۳/۰۸	۲۴/۶۷	۲/۵	۲/۲	۳/۴	۳/۳	۳/۰۷	۳	۳/۷	۳/۱	جغرافیا
۲/۵	۲۰/۵۷	۲/۰۷	۱/۸	۳/۱	/	۲/۶	۲/۶	۳/۳	۲/۷	الهیات
۲/۷	۲۱/۹۴	۲/۴	۳/۳	۲/۶	۲/۰۷	۲/۰۷	۲/۸	۳/۳	۲/۹	ادبیات انگلیسی
۲/۳	۱۹	۲/۱	۱/۹	۲/۴	۱/۷	۱/۳	۲/۶	۳/۵	۲/۷	ادبیات عرب
۲/۸	۲۲/۹۷	۲/۷	۱/۶	۳/۹	۲	/	۳/۵	/	۳/۰۷	ادبیات فارسی
۲/۸	۲۲/۵	۲/۴	۲/۴	۳/۲	۲/۶	۲	۲/۸	۳/۲	۳	اقتصاد

۲/۴	۱۹/۶	۱/۹	۲/۱	۳/۲	۱/۹	۲	۲	۲/۹	۲/۸	حسابداری
۳	۲۴	۳/۴	۳/۱	۳/۷	۲/۷	۳/۵	۳/۰۷	/	۳/۷	کتابداری
۲/۴	۱۹/۷	۱/۹	۲/۲	۳/۴	۲/۱	۱/۸	۲/۷	۳/۵	۲/۱	علوم سیاسی
۲/۱	۱۷	۱/۷	۱/۹	۳/۳	۱/۹	۱/۷	۱/۷	۳/۲	۲/۳	مشاوره
۲/۷	۲۲	۳	۲/۹	۳/۷	۲/۵	۲/۳	۲/۴	۳/۷	۲/۹	زراعت و اصلاح نباتات
۲/۹	۲۳/۵	۲/۷	۲/۵	۳/۶	۲/۳	۲/۶	۳	۳/۵	۳/۷	گیاه پزشکی
۲/۵	۲۰/۲	۲/۴	۱/۸	۳/۲	۲	۱/۸	۱/۹	۲/۸	۲/۴	دامپروری
۲/۸	۲۲/۹۱	۲/۴	۲/۱	۳/۶	۲/۱	۲/۵	۲/۶	۳/۴	۲/۱	تربیت بدنی
۲/۹۵	۲۲/۹۱	۲/۴۶	۲/۴۵	۳/۴۹	۲/۵۳	۲/۳۵	۲/۸۵	۳/۳۰	۲/۹۷	میانگین

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری و تعیین میانگین های مربوط به اظهار نظر جامعه پژوهش در مورد آشنایی با منابع اطلاعاتی در رشته های مختلف تحصیلی (جدول ۱)، نشان می دهد که رشته مهندسی شیمی با میانگین ۳/۶ بیشترین آشنایی را با منابع اطلاعاتی دارند و رشته مشاوره با میانگین ۲/۱ کمترین آشنایی را با منابع اطلاعاتی دارند.

جدول ۲. میانگین اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد آشنایی با منابع اطلاعاتی الکترونیکی

میانگین	جمع	پست الکترونیک	اینترنت	نرم افزارهای آفیس	سیستم عامل ویندوز	پایگاههای اطلاعاتی	میزان آشنایی	رشته
۴/۳	۲۱/۷	۴/۵	۴/۷	۳/۷	۴/۶	۴/۰۷		فیزیک
۴/۰۶	۲۰/۳	۴/۵	۴/۷	۳/۴	۴/۴	۳/۳		ریاضی
۴/۴	۲۱/۹	۴	۴/۰۷	۳/۴	۴/۶	۲/۹		زیست شناسی
۴/۳	۲۱/۰۶	۴/۲	۴/۴	۳/۶	۴/۵	۴/۰۶		شیمی
۳/۸	۱۹/۲	۴/۱	۳/۸	۴/۰۷	۴/۰۷	۲/۳		آمار
۵/۸	۲۵/۴	۵/۱	۵/۳	۵/۳	۵/۵	۴/۲		مهندسی مکانیک
۳/۵	۱۷/۴	۵	۴/۷	۴/۲	۴/۶	۳/۶		مهندسی برق
۴/۲	۲۱/۳	۴/۶	۴/۱	۴	۴/۸	۳/۸		مهندسی شیمی
۵/۲	۲۵/۹	۵/۵	۵/۳	۵/۴	۵/۷	۴		مهندسی کامپیوتر
۴/۸	۲۴/۲	۵/۳	۵/۰۸	۴/۵	۵/۱	۳/۵		مهندسی عمران
۳/۱	۱۵/۶	۲/۸	۳/۶	۳/۰۷	۳/۳	۲/۹		جغرافیا
۲/۳	۱۱/۳	۱/۷	۲/۶	۱/۹	۲/۴	۲/۳		الهیات
۳/۹	۱۹/۵	۳/۶	۳/۲	۳/۲	۳/۳	۳/۲		ادبیات انگلیسی
۲/۴	۱۲/۱	۲/۳	۲/۳	۲/۳	۲/۷	۲/۵		ادبیات عرب
۲/۳	۱۱/۳	۲/۷	۲/۴	۲	۲/۲	۲/۰۷		ادبیات فارسی
۳/۷	۱۸/۷	۳/۶	۴/۳	۳/۴	۴/۲	۳/۲		اقتصاد
۳/۷	۱۸/۷	۱	۳/۱	۳/۲	۳/۹	۲/۵		حسابداری
۳/۸	۱۹/۱	۳/۳	۳/۸	۳/۷	۳/۷	۳/۰۷		کتابداری
۲/۷	۱۳/۴	۲/۷	۲/۹	۲/۳	۲/۸	۲/۳		علوم سیاسی
۲/۵	۱۲/۵	۲/۵	۲/۶	۲/۲	۲/۷	۲/۲		مشاوره
۳/۶	۱۸/۳	۳/۲	۴/۰۶	۳/۴	۴/۱	۳/۶		زراعت و اصلاح نباتات
۶/۳	۱۷/۹	۳/۵	۴	۳/۲	۴/۲	۳/۰۶		گیاه پزشکی
۲/۹	۱۴/۵	۲/۹	۲/۹	۲/۴	۳/۱	۲/۵		دامپروری
۳/۲	۱۶/۲	۳/۲	۳/۲	۳/۰۶	۳	۳/۲		تربیت بدنی
۳/۷۳	۱۸/۶۸	۳/۶۶	۳/۸۲	۳/۳۷	۳/۹۳	۳/۰۹		میانگین

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری و تعیین میانگین میانگین‌های مربوط به اظهار نظر جامعه پژوهش در مورد آشنایی با منابع اطلاعاتی الکترونیکی در رشته‌های مختلف تحصیلی (جدول ۲)، نشان می‌دهد که رشته مهندسی مکانیک با میانگین ۵/۸ بیشترین آشنایی را با منابع اطلاعاتی الکترونیکی دارند و رشته الهیات با میانگین ۲/۳ کمترین آشنایی را با منابع اطلاعاتی الکترونیکی دارند. برای پاسخ به سؤال ۲، میانگین اظهار نظر جامعه پژوهش در مورد استفاده از منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی به شرح جدول‌های ۳ و ۴ به دست آمد.

جدول ۳. میانگین اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد استفاده از منابع اطلاعاتی چاپی

میانگین	جمع	اصطلاحنامه تخصصی	مجلات لاتین	مجلات فارسی	پاییده نامه موضوعی	نمونه نامه‌های موضوعی	نقد و بررسی	منابع مرجع	میزان استفاده از رشته
۳	۲۱	۲/۸	۳/۴	۳/۵	۲/۷	۲/۷	۳/۰۷	۳/۷	فیزیک
۲/۷	۱۸/۷	۲/۸	۲/۸	۳/۱	۲/۳	۲/۴	۲/۶	۲/۹	ریاضی
۲/۶	۱۷/۸	۲/۵	۳	۳	۲/۴	۲/۲	۲/۷	۳/۴	زیست‌شناسی
۲/۹	۲۰/۰۶	۲/۸	۳/۴	۳/۳	۲/۶	۲/۶	۲/۳	۴	شیمی
۲/۳	۱۵/۹	۲/۷	۱/۹	۲/۷	۲/۳	۱/۸	۱/۸	۳/۰۷	آمار
۳	۲۰/۴	۲/۷	۳/۱	۳/۵	۲/۶	۲/۵	۲/۸	۳/۴	مهندسی مکانیک
۲/۶	۱۷/۹	۲/۳	۲/۸	۲/۸	۲/۲	۲/۳	۲/۷	۳/۴	مهندسی برق
۳/۳	۲۳/۲	۳/۴	۳/۴	۳/۷	۳/۳	۲/۸	۲/۹	۳/۷	مهندسی شیمی
۳	۲۱	۳/۲	۳/۱	۴	۲/۵	۲/۳	۲/۷	۳/۵	مهندسی کامپیوتر
۲/۹	۲۰/۲	۲/۸	۲/۷	۳/۶	۲/۷	۲/۲	۲/۶	۳/۶	مهندسی عمران
۳/۳	۲۲/۹	۳/۰۸	۲/۵	۴/۱	۳/۲	۳/۲	۳	۴/۰۷	جغرافیا
۲/۴	۱۶/۴	۲/۰۷	۱/۸	۲/۷	۲/۴	۲/۴	۲/۱	۳	الهیات
۲/۷	۱۸/۵	۲/۹	۳/۲	۲/۷	۲/۲	۲/۳	۲/۸	۳/۰۷	ادبیات انگلیسی
۲/۰۱	۱۴/۶	۲/۷	۱/۷	۲/۵	۱/۶	۱/۲	۱/۷	۳/۲	ادبیات عرب
۲/۶	۱۷/۷	۲/۷	۱/۵	۳/۳	۱/۹	۱/۸	۲/۵	۴	ادبیات فارسی
۲/۸	۱۹/۳	۲/۸	۲/۲	۳/۲	۳/۳	۲/۶	۳	۳/۲	اقتصاد
۲/۲	۱۵/۶	۲	۲/۴	۳/۶	۲	۱/۶	۲	۳/۲	حسابداری
۲/۵	۱۷/۷	۲/۸	۲	۳/۶	۲/۳	۲/۴	۲/۷	۴/۲	کتابداری
۲/۳	۱۵/۸	۲/۸	۱/۹	۳/۲	۲/۲	۱/۷	۲/۲	۲/۸	علوم سیاسی
۲/۱	۱۴/۱	۱/۷	۲/۳	۳	۱/۶	۱/۶	۱/۷	۲/۸	مشاوره
۲/۷	۱۹/۲	۲/۹	۳/۲	۳	۲/۷	۲/۳	۲/۷	۳/۲	زراعت و اصلاح نباتات
۲/۶	۱۸/۱	۲	۲/۴	۳/۸	۲/۷	۲/۵	۲/۷	۳/۲	گیاه پزشکی
۲/۲	۱۴/۹	۲/۴	۲/۴	۳/۵	۲/۲	۱/۵	۲/۵	۳/۳	دامپروری
۲/۶	۱۸/۲	۳/۰۶	۲/۹	۳/۳	۲/۸	۲/۴	۲/۵	۳/۴	تربیت بدنی
۲/۷۴	۱۸/۸	۲/۷۲	۲/۳۶	۳/۲۷	۲/۴۴	۲/۲۲	۲/۵۱	۳/۳۶	میانگین

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری و تعیین میانگین میانگین‌های مربوط به اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد استفاده از منابع اطلاعاتی در رشته‌های مختلف تحصیلی (جدول ۳)، نشان می‌دهد رشته‌های مهندسی شیمی و جغرافیا با میانگین ۳/۳ بیشترین استفاده را از منابع اطلاعاتی دارند و رشته ادبیات عرب با میانگین ۲/۰۱ کمترین استفاده را از منابع اطلاعاتی دارند.

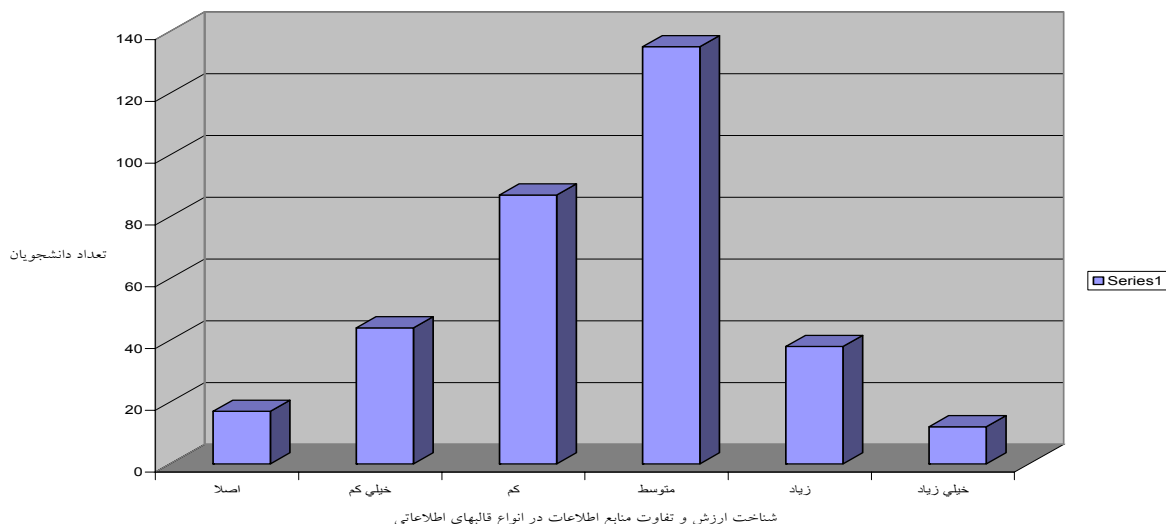

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری و تعیین میانگین میانگین های مربوط به اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد استفاده از منابع اطلاعاتی الکترونیکی در رشته های مختلف تحصیلی (جدول ۴)، نشان می دهد رشته های مهندسی مکانیک با میانگین ۴/۹ بیشترین استفاده را از منابع اطلاعاتی الکترونیکی دارند و رشته ادبیات فارسی با میانگین ۱/۸ کمترین استفاده را از منابع اطلاعاتی دارند.

جدول ۴- میانگین اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد استفاده از منابع اطلاعاتی الکترونیکی

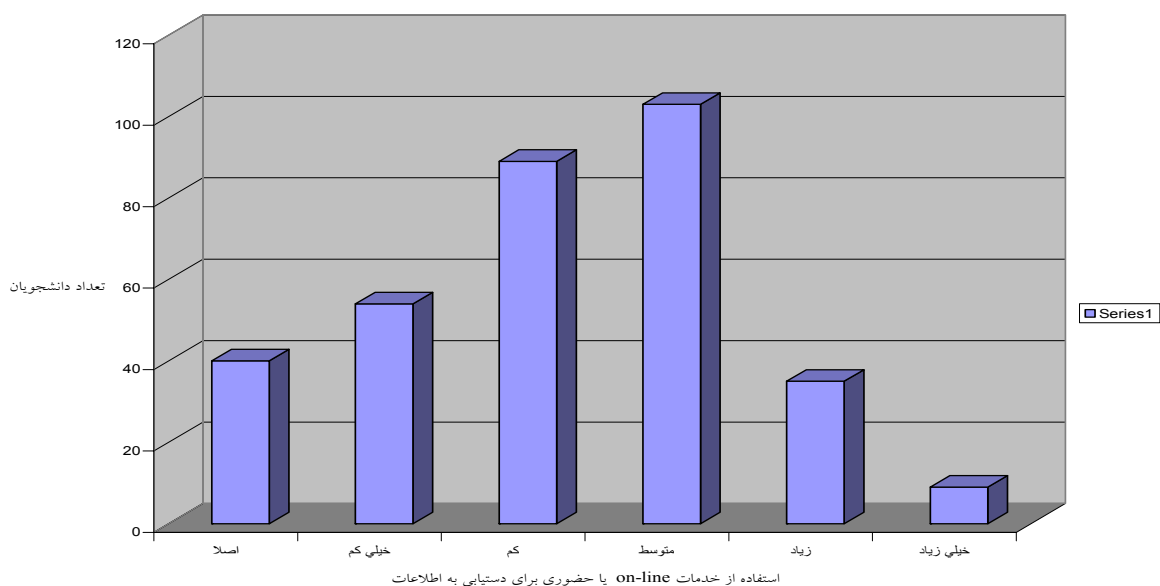
میانگین	جمع	پست الکترونیک	اینترنت	نرم افزارهای آفیس	سیستم عامل ویندوز	پایگاههای اطلاعاتی	میزان استفاده از رشته
۴/۱۲	۲۰/۶	۴	۴/۹	۳/۷	۴/۲	۳/۸	فیزیک
۴	۲۰	۴/۲	۴/۵	۳/۶	۴/۲	۴	ریاضی
۳/۴	۱۷	۳/۴	۳/۵	۳/۶	۳/۷	۳/۰۷	زیست شناسی
۴	۲۰	۳/۷	۴/۴	۴	۴/۲	۴	شیمی
۳/۲	۱۶	۳/۰۷	۳/۵	۳/۳	۳/۷	۳/۴	آمار
۴/۹	۲۴/۵	۴/۷	۵/۲	۵/۲	۵/۱	۴/۳	مهندسی مکانیک
۳/۸	۱۹	۳/۹	۴/۲	۳/۷	۴/۵	۳/۵	مهندسی برق
۴/۲	۲۱	۴/۴	۴/۸	۳/۹	۴/۲	۳/۷	مهندسی شیمی
۴/۸	۲۴/۳۷	۵/۲	۵/۲	۴/۷	۵/۲	۴/۰۷	مهندسی کامپیوتر
۴/۴	۲۲/۲	۵/۲	۵/۲	۴/۷	۴/۷	۳/۱	مهندسی عمران
۳/۰۲	۱۵/۱	۲/۹	۳/۳	۲/۹	۳	۳	جغرافیا
۲/۱	۱۰/۷	۱/۸	۲/۶	۱/۹	۲/۱	۲/۷	الهیات
۳/۶	۱۸/۱	۴/۲	۴/۶	۳/۳	۳/۹	۲/۸	ادبیات انگلیسی
۲/۰۲	۱۰/۱۴	۱/۸	۲/۰۷	۱/۷	۲/۰۷	۲/۵	ادبیات عرب
۱/۸	۹	۲/۳	۲/۲	۱/۶	۱/۹	۱/۹	ادبیات فارسی
۳/۵۲	۱۷	۳	۴/۲	۳/۳	۳/۸	۳/۵	اقتصاد
۳/۲	۱۶/۳	۳/۵	۳/۶	۳/۷	۴/۱	۳/۴	حسابداری
۳/۴	۱۷/۷	۲/۹	۴	۳/۶	۴/۰۷	۲/۸	کتابداری
۲	۱۰	۲/۶	۲/۹	۲/۵	۲/۸	۲/۵	علوم سیاسی
۲/۲	۱۱	۲/۸	۳/۳	۲/۹	۳/۲	۲/۵	مشاوره
۳/۴	۱۷	۳/۰۶	۳/۷	۳/۱	۳/۶	۳/۵	زراعت و اصلاح نباتات
۳/۴	۱۷	۳/۵	۳/۹	۳/۷	۳/۷	۳/۱	گیاه پزشکی
۲/۶	۱۳	۳	۲/۸	۲/۸	۲/۹	۲/۷	دامپروری
۳/۰۷	۱۵/۳۷	۳/۲	۳/۸	۳	۳/۸	۳/۰۶	تربیت بدنی
۳/۴	۱۷	۳/۴۳	۳/۷۰	۳/۳۵	۳/۷۰	۳/۲۰	میانگین

در پاسخ به سؤال ۳، یافته های حاصل از پژوهش در زمینه میزان شناخت دانشجویان از ارزش و تفاوت منابع بالقوه اطلاعات در انواع قالبهای اطلاعاتی (نمودار ۳) نشان می دهد که ۱۶ نفر (۴/۸٪) از دانشجویان هیچ توجهی به ارزش و تفاوت منابع اطلاعاتی در انواع قالبهای اطلاعاتی ندارند، ۴۴ نفر (۱۳/۲٪) از دانشجویان خیلی کم، ۸۷ نفر (۲۶/۱٪) کم، ۱۳۵ نفر (۴۰/۵٪) از دانشجویان متوسط، ۳۸ نفر (۱۱/۴٪) از دانشجویان زیاد و ۱۲ نفر (۳/۶٪) از دانشجویان تا حد خیلی زیاد به این امر توجه می کنند.

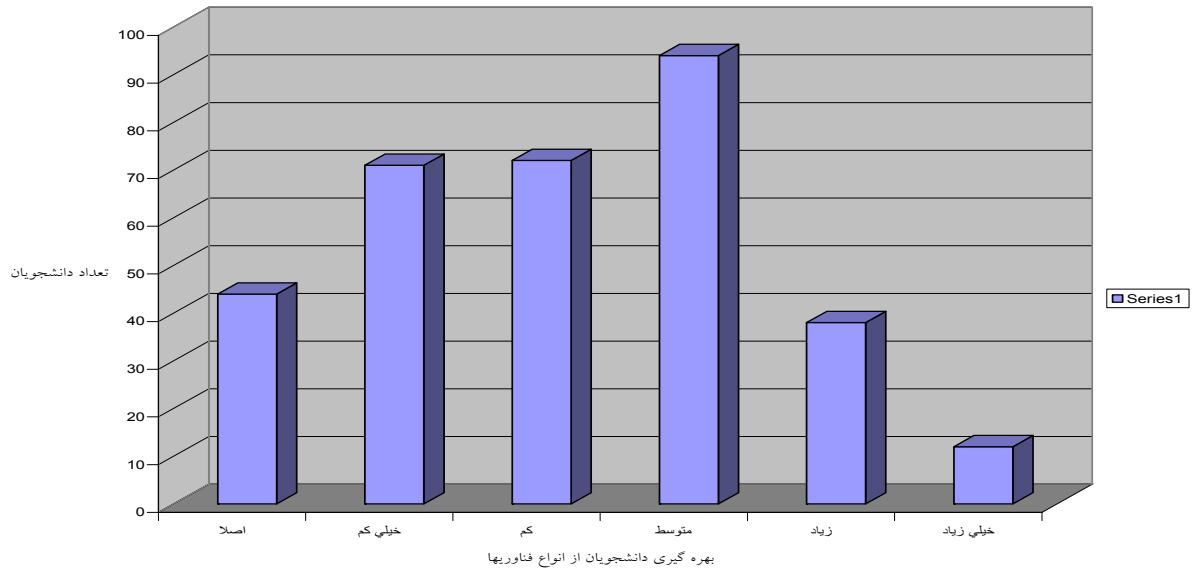
نمودار ۳. میزان شناخت دانشجویان از ارزش و تفاوت منابع بالقوه اطلاعات

در پاسخ به سؤال ۴، یافته‌های حاصل از پژوهش در زمینه میزان استفاده دانشجویان از خدمات برخط یا حضوری (مانند تحویل مدرک، امانت بین کتابخانه‌ای، انجمن‌های حرفه‌ای، واحدهای پژوهشی سازمانی، مراکز اجتماعی، کارشناسان و متخصصان) برای دستیابی به اطلاعات (نمودار ۴) نشان می‌دهد که از ۳۳۲ نفر جامعه پژوهش، ۴۰ نفر (۱۲٪) از دانشجویان هیچ استفاده‌ای از خدمات برخط یا حضوری برای دستیابی به اطلاعات نمی‌کنند، ۵۴ نفر (۱۶/۲٪) از دانشجویان خیلی کم، ۸۹ نفر (۲۶/۷٪) کم، ۱۰۳ نفر (۳۰/۹٪) در حد متوسط، ۳۵ نفر (۱۰/۵٪) زیاد و ۱۱ نفر (۳/۳٪) تا حد خیلی زیاد از این خدمات استفاده می‌کنند.

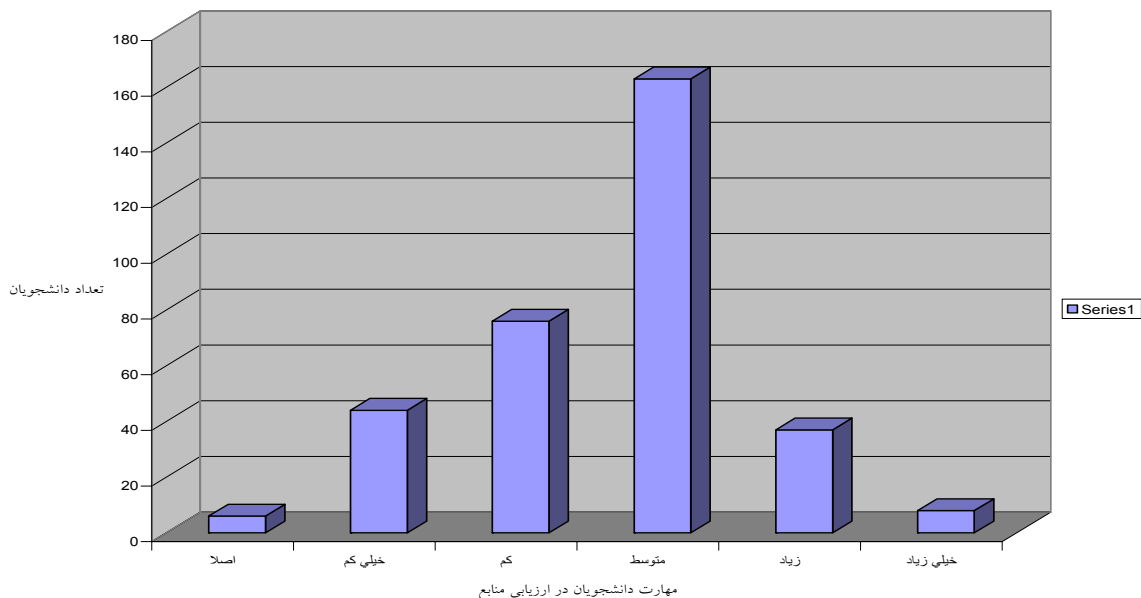
نمودار ۴. میزان استفاده دانشجویان از خدمات برخط یا حضوری

در پاسخ به سؤال ۵، یافته‌های حاصل از پژوهش در زمینه میزان بهره‌گیری دانشجویان از رایانه و دیگر فناوری‌ها مانند صفحات گسترده، پایگاه داده‌ها، چند رسانه‌ای‌ها و تجهیزات دیداری و شنیداری برای بررسی تعامل افکار و پدیده‌ها (نمودار ۵) نشان می‌دهد که از ۳۳۲ نفر جامعه پژوهش، ۴۴ نفر (۱۳/۲٪) از دانشجویان هیچ استفاده‌ای از فناوری برای بررسی تعامل ایده‌ها و پدیده‌ها نمی‌کنند، ۷۱ نفر (۲۱/۳٪) خیلی کم، ۷۱ نفر (۲۱/۳٪) کم، ۹۴ نفر (۲۸/۶٪) در حد متوسط، ۳۸ نفر (۱۱/۴٪) زیاد و ۱۴ نفر (۴/۲٪) تا حد خیلی زیاد از انواع فناوری‌ها در بررسی تعامل افکار و پدیده‌ها بهره می‌برند.

نمودار ۵. میزان بهره گیری دانشجویان از رایانه و دیگر فناوریها

در پاسخ به سؤال ۶، یافته‌های حاصل از پژوهش در زمینه میزان مهارت دانشجویان در ارزیابی مفید بودن منابع بازیابی شده (نمودار ۶) نشان می‌دهد که از ۳۳۲ نفر جامعه پژوهش، ۶ نفر (۱/۸٪) اصلاً مهارتی ندارند، ۴۴ نفر (۱۳/۳٪) خیلی کم، ۷۶ نفر (۲۲/۹٪) کم، ۱۶۳ نفر (۴۹/۱٪) در حد متوسط، ۳۴ نفر (۱۰/۲٪) زیاد و ۹ نفر (۲/۷٪) خیلی زیاد در ارزیابی مفید بودن منابع بازیابی شده مهارت دارند.

نمودار ۶. میزان مهارت دانشجویان در ارزیابی مفید بودن منابع بازیابی شده

در پاسخ به سؤال ۷ پژوهش میانگین سواد اطلاعاتی دانشجویان در رشته‌های مختلف و سواد اطلاعاتی در کل جامعه پژوهش در جدول‌های ۵ و ۶ آورده شده است.

جدول ۵ نشان می‌دهد سواد اطلاعاتی دانشجویان در رشته‌های مختلف متفاوت است. با توجه به میانگین بدست آمده (۳/۲۷) و انحراف معیار (۰/۶۹۱) که از میانگین متوسط جامعه مورد پژوهش یعنی ۳/۵ کمتر است، سواد اطلاعاتی جامعه مورد پژوهش در حد پایین‌تر از متوسط است. علاوه بر این یافته‌های حاصل از پژوهش در رابطه با توزیع فراوانی سواد اطلاعاتی در جامعه مورد

مطالعه بررسی شد که یافته ها بر اساس جدول ۶ نشان می دهد که ۰/۶ دانشجویان فاقد اطلاعاتی هستند، ۱۱/۱٪ در حد خیلی کم، ۴۸/۹٪ در حد کم، ۳۷/۲٪ در حد متوسط، ۰/۹٪ تا حد زیاد و تنها ۰/۳٪ از سواد اطلاعاتی خیلی زیاد بهره مندند.

جدول ۵. میانگین سواد اطلاعاتی دانشجویان در رشته های مختلف

رشته تحصیلی	فراوانی	درصد	میانگین	انحراف معیار
فیزیک	۱۴	۳/۹	۳/۶۸	۰/۷۰
ریاض	۱۴	۴/۲	۳/۳۹	۰/۶۹
زیست شناسی	۱۳	۳/۹	۳/۴	۰/۶۹
شیمی	۱۵	۴/۵	۴	۰/۷۳
آمار	۱۳	۳/۹	۳/۲	۰/۶۹
مهندسی مکانیک	۱۳	۳/۹	۴/۲	۰/۷۶
مهندسی برق	۱۴	۴/۲	۳/۸	۰/۷۲
مهندسی شیمی	۱۵	۴/۵	۳/۸۲	۰/۷۲
مهندسی کامپیوتر	۱۴	۴/۲	۴/۲	۰/۷۶
مهندسی عمران	۱۲	۳/۶	۴/۱	۰/۷۵
جغرافیا	۱۳	۳/۹	۳/۳	۰/۶۹
الهیات	۱۳	۳/۹	۲/۱	۰/۴۳
ادبیات انگلیسی	۱۳	۳/۹	۳/۶	۰/۶۷
ادبیات عرب	۱۳	۳/۹	۲/۰۲	۰/۴۱
ادبیات فارسی	۱۴	۴/۲	۱/۸	۰/۲۶
اقتصاد	۱۵	۴/۵	۳/۵۲	۰/۶۷
حسابداری	۱۴	۴/۲	۲/۷	۰/۴۵
کتابداری	۱۳	۳/۹	۳/۴	۰/۶۷
علوم سیاسی	۱۳	۳/۹	۲/۳۵	۰/۴۶
مشاوره	۱۴	۴/۲	۲/۲	۰/۴۴
زراعت و اصلاح نباتات	۱۵	۴/۵	۳/۱	۰/۶۸
گیاه پزشکی	۱۵	۴/۵	۳/۰۳	۰/۶۵
دامپروری	۱۵	۴/۵	۲/۶	۰/۴۴
تربیت بدنی	۱۵	۴/۵	۳/۰۱	۰/۶۵
میانگین	۳۳۲	۱۰۰	۳/۲۷	۰/۶۹۱

جدول ۶- سواد اطلاعاتی در جامعه مورد پژوهش

سواد اطلاعاتی دانشجویان	فراوانی	درصد
اصلاً	۲	۰/۶
خیلی کم	۳۷	۱۱/۱
کم	۱۶۳	۴۸/۹
متوسط	۱۲۶	۳۷/۲
زیاد	۳	۰/۹
خیلی زیاد	۱	۰/۳
جمع	۳۳۲	۱۰۰

نتایج پژوهش

نتایج بررسی سواد اطلاعاتی در مقایسه دو رشته مهندسی مکانیک و ریاضی نشان می‌دهد که میانگین سواد اطلاعاتی دانشجویان مورد پژوهش در رشته مهندسی مکانیک (۴/۲) بالاتر از حد متوسط و میانگین سواد اطلاعاتی دانشجویان رشته ریاضی (۳/۳۹) پایین‌تر از میانگین (۳/۵) است. نتایج بررسی سواد اطلاعاتی در مقایسه دو رشته فیزیک و حسابداری نشان می‌دهد که میانگین سواد اطلاعاتی دانشجویان مورد پژوهش در رشته فیزیک (۳/۶۸) بالاتر از حد متوسط و رشته حسابداری (۲/۷) خیلی پایین‌تر از میانگین به دست آمده است. نتایج بررسی سواد اطلاعاتی در مقایسه دو رشته جغرافیا و ادبیات عرب نشان می‌دهد که میانگین سواد اطلاعاتی دانشجویان مورد پژوهش در رشته جغرافیا (۳/۳)، تقریباً نزدیک به میانگین جامعه پژوهش و رشته ادبیات عرب (۲/۲) خیلی پایین‌تر از میانگین به دست آمده است. نتایج بررسی سواد اطلاعاتی در مقایسه دو رشته مهندسی شیمی و علوم سیاسی نشان می‌دهد که میانگین سواد اطلاعاتی دانشجویان مورد پژوهش در رشته مهندسی شیمی (۳/۸۲) بالاتر از حد متوسط و رشته علوم سیاسی (۲/۳۵) خیلی پایین‌تر از میانگین به دست آمده می‌باشد. نتایج بررسی سواد اطلاعاتی در مقایسه دو رشته زراعت و اصلاح نباتات و مشاوره نشان می‌دهد که میانگین سواد اطلاعاتی دانشجویان مورد پژوهش در رشته زراعت و اصلاح نباتات (۳/۱) و رشته مشاوره (۲/۲) هر دو با اختلاف اما پایین‌تر از میانگین به دست آمده هستند. با توجه به عدد به دست آمده (۳/۲۷) از میانگین اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد آشنایی و استفاده از انواع منابع اطلاعاتی، نتیجه به دست آمده نشان می‌دهد که سواد اطلاعاتی جامعه مورد پژوهش کم‌تر از حد متوسط است.

مقایسه نتایج بختیارزاده (۱۳۸۱) با نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که هر دو پژوهش به نتیجه مشابهی در مورد تفاوت میانگین سواد اطلاعاتی رشته‌های مختلف رسیده‌اند. همچنین میانگین به دست آمده از سواد اطلاعاتی دانشجویان در پژوهش بختیارزاده ۳/۱۶ و در پژوهش حاضر ۳/۲۷ است، که نشان دهنده پایین بودن سطح سواد اطلاعاتی در هر دو جامعه مورد مطالعه است. در مقایسه با پژوهش بردستانی (۱۳۸۳) که عدم موفقیت دانشجویان در استفاده صحیح از اطلاعات را آشنا نبودن دانشجویان با روش‌های صحیح جستجوی اطلاعات می‌داند، این پژوهش کم بودن سواد اطلاعاتی دانشجویان را ناشی از آشنا نبودن دانشجویان با انواع منابع اطلاعاتی و نحوه استفاده و بازیابی اطلاعات می‌داند. همچنین سیامک (۱۳۸۶) در تحقیقی با عنوان «تدوین ابزاری استاندارد برای سنجش مهارت‌های سواد اطلاعاتی پایه دانشجویان مقطع کارشناسی و آزمون آن بر روی دانشجویان دانشگاه فردوسی» به این نتیجه رسید که آموزش رسمی و غیررسمی دانشگاه بر افزایش سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان مؤثر بوده است. در پژوهش حاضر نیز مشخص شد که در حوزه آشنایی و استفاده از منابع کتابخانه، آموزش‌های لازم به دانشجویان داده نشده است که این می‌تواند از عوامل مؤثر در کم بودن سواد اطلاعاتی دانشجویان در جامعه مورد مطالعه باشد که این یافته‌ها با نتایج پژوهش سیمنز (۲۰۰۱) نیز مشابهت دارد.

پیشنهادها

- ارایه درس ۲ واحدی آشنایی با منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی و استفاده از کتابخانه برای دانشجویان سال اول رشته‌های مختلف دوره کارشناسی که به صورت واحد اجباری ارائه گردد؛
- پیشنهاد می‌شود نظام آموزشی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به سوی آموزش همراه با ایجاد روحیه تحقیق و پژوهش، مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و منابع عظیم اطلاعاتی گام بردارد؛
- پیشنهاد می‌شود کتابخانه مرکزی دانشگاه‌ها به طور منظم اقدام به برگزاری و ایجاد کارگاه‌های دائمی جهت تمرین عملی جستجو، بازیابی و ارزیابی اطلاعات برای دانشجویان و اعضای کتابخانه نماید؛
- تهیه بروشورها و راهنماهای مفید و مناسب و تشویق دانشجویان برای استفاده از آن‌ها جهت دستیابی به اطلاعات و ارزیابی

اطلاعات، عاملی مؤثر در رشد مهارت‌های سواد اطلاعاتی خواهد بود؛
- نظرسنجی سالیانه برای تعیین نیازهای آموزشی دانشجویان اعضای کتابخانه انجام پذیرد.

منابع

- بختیاریزاده، اصغر (۱۳۸۱). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه الزهرا (پایان نامه کارشناسی ارشد). دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- بردستانی، مرضیه (۱۳۸۳). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز. در رحمت‌الله فتاحی (گردآورنده)، همایش آموزش استفاده کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌ها، مراکز اطلاع‌رسانی و موزه‌ها، مشهد ۲۰ خرداد ۱۳۸۳ (مجموعه مقالات) (ص. ۴۷۹-۴۹۴). مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.
- پریرخ، مه‌ری و مقدس زاده، حسن (۱۳۸۰). سواد اطلاعاتی: پژوهشی پیرامون چگونگی کسب سواد اطلاعاتی. مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، بهار و تابستان، ۳۱۷-۳۳۴.
- سیامک، زهرا (۱۳۸۶). تدوین ابزاری استاندارد برای سنجش مهارت‌های سواد اطلاعاتی پایه دانشجویان مقطع کارشناسی و آزمون آن بر روی دانشجویان دانشگاه فردوسی، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، بهار و تابستان: ۱۰۳-۸۵.
- صیامیان، حسن و شهرابی، افسانه (۱۳۸۳). ویژگی‌های سواد اطلاعاتی در قرن بیست و یکم در رحمت‌الله فتاحی (گردآورنده)، همایش آموزش استفاده کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌ها، مراکز اطلاع‌رسانی و موزه‌ها، مشهد ۲۰ خرداد ۱۳۸۳ (مجموعه مقالات) (ص. ۴۲۹-۴۵۰). مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.
- عصاره، فریده (۱۳۸۳). سواد اطلاعاتی یا ایجاد مهارت‌های لازم در دانشجویان برای دستیابی و استفاده از اطلاعات. در رحمت‌الله فتاحی (گردآورنده)، همایش آموزش استفاده کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌ها، مراکز اطلاع‌رسانی و موزه‌ها، مشهد ۲۰ خرداد ۱۳۸۳ (مجموعه مقالات) (ص. ۲۱۵-۲۲۲). مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.
- قاسمی، علی حسین (۱۳۸۳). ضرورت و چگونگی آموزش سواد اطلاعاتی در توسعه و تقویت آموزش عالی. در رحمت‌الله فتاحی (گردآورنده)، همایش آموزش استفاده کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌ها، مراکز اطلاع‌رسانی و موزه‌ها، مشهد ۲۰ خرداد ۱۳۸۳ (مجموعه مقالات) (ص. ۱۵۳-۱۷۸). مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.
- قاسمی، علی حسین، دینانی، محمد حسین، داورپناه، محمدرضا و شعبانی ورکی، بختیار (۱۳۸۶). هنجاریابی «استاندارد قابلیت‌های سواد اطلاعاتی» (ای سی آر ال) برای جامعه دانشگاهی ایران. فصلنامه مطالعات تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد. سال هشتم، شماره ۳ پیاپی ۱۷، ص ۲۱۴.
- میری، الهام و چشمه سهرابی، مظفر (۱۳۹۰). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر کارشناسی دانشگاه علم و صنعت ایران واحد اراک. دانش‌شناسی ۴ (۲).
- نظری، مریم (۱۳۸۴). سواد اطلاعاتی. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
- American Library Association Presidential Committee on Information Literacy (1989). *Final Report*. Chicago: ALA.
- Flaspohler, Molly. R (2003). Information literacy program assessment: One small collage takes the big plunge. *Reference Service Review*, 31(2), 129-140.
- Maryaus, Lanham (2001). *Library user education: powerful learning , powerful partnership.*: The Scare crow Press
- Perrin, Cheryl and Hossain, Delwar and Cumming, Kaye (2008). *Nursing students' information literacy skills prior to and after information literacy instruction*. In: 5th International Lifelong Learning Conference: Reflecting on Successes and Framing Futures, 16-19 Jun 2008, Yeppoon, Australia. Retrieved Februari 2009 from http://eprints.usq.edu.au/1/4182/Perrin_Hossain_Cumming.pdf
- Seamans, Nancy H (2001). *Information Literacy : A Study of freshman students perceptions , with recommendations* (Doctoral dissertation). Virginia Polytechnic Institute State University.

